

להגדיל את תוחלת החיים מבלי להקטין את החיסכון

העליה בתוחלת החיים ושיפור איכותם משאירים לנו זמן רב יותר לאחר פרישתנו מהעבודה. התגייסות המדע להארכת החיים ולמלחמה בתופעות הזיקנה רק מגבירה את הצורך בהיערכות פיננסית נכונה לתקופה זו בחיינו. עד איזה גיל ניתן לחיות? האם גיל הפרישה ידחה? וכיצד נוכל להיערך כלכלית לגיל השלישי המתארך? ראיון מיוחד עם פרופ' ניר ברזילי אליצפן רוזנברג

העליה המתמשכת בתוחלת החיים היא מציאות קיימת שקשה להתכחש לה. יש אף הטוענים כי במדינת ישראל, אדם שנולד בשנת 1970 יחיה 9 שנים פחות בממוצע מאדם שנולד בשנת 2008. למציאות זו השלכות רבות, במיוחד בהיבטים כלכליים. מה שמעסיק את רוב האנשים בהקשר זה היא השאלה כיצד נצבור די כסף טרם גיל הפרישה, כדי שנוכל להתקיים בכבוד לאורך שנים. דאגה זו מקבלת משנה תוקף כאשר בנוסף לעליה הטבעית במשך חיינו, נרתם גם המדע בפיתוחים משלו על מנת לאפשר לנו עוד כמה שנים בעולם הזה.

הביולוגים נגד הדמוגרפים

אחד המומחים הגדולים, שגם מפתח תרופה שנועדה לשפר את איכות חייהם של קשישים וכתוצאה מכך לגרום אריכות ימים, הוא פרופ' ניר ברזילי מהמכון לחקר ההזדקנות בבית"ס לרפואה ע"ש אלברט איינשטיין בניו יורק, [גנטיקאי](#) בעל שם עולמי, אשר גילה את הגן האחראי על התארכות החיים. בראיון מיוחד ל-ynet מסביר ברזילי את התופעה והשלכותיה.

האם עליה בתוחלת החיים היא תופעה שנמשכת לאורך ההיסטוריה האנושית או שהיא אופיינית רק לעשורים האחרונים?

"הדמוגרפים טוענים שהעליה בתוחלת החיים עולה בקצב קבוע. אבל הם משתמשים בזה כערך נבואי ואומרים שכל מי שנולד עכשיו יחיה עד גיל 100, או שגיל זה יהיה גיל החיים הממוצע. אולם הביולוגים מערערים על כך. אין פה חישוב ליניארי - מה שהיה נכון עד עכשיו לא אומר שיהיה נכון מעכשיו".

לדברי פרופ' ברזילי, שהוזמן לישראל לכנס שיתקיים היום (ב') ביוזמת מבטח סימון ויעסוק בנושא "תוחלת החיים ואיך נערכים לשינוי מבחינה כלכלית", גם כשמסתכלים על ההיסטוריה במאה האחרונה, לא ניתן להתעלם מכך שקרו אירועים ספציפיים שהשפיעו על תוחלת החיים, כגון יכולות טיהור המים, חיסונים לשפעת או לחילופין שתי מלחמות עולם שהביאו למותם של מיליונים רבים. "זה נראה כאילו יש קו שנמצא בעלייה קבועה אבל זה לא נכון, כי ישנם אירועים שונים שמשנים את התמותה".

האם יש גבול למשך החיים של האדם?

"לבני אדם יש אורך חיים מקסימלי. האדם המבוגר ביותר בהיסטוריה היא מאדאם ז'אן לואיז קלמנט, שמתה בגיל 122, אז אולי זה אורך החיים הפוטנציאלי המקסימלי שלנו ואולי זה אפילו פחות, בין 110-100. אני חושב שלכל אחד מאיתנו יש פוטנציאל עם הגוף שלו להגיע לגיל 100. אבל בין זה לבין לחיות חיים ארוכים יש גבול למה שהביולוגיה יכולה לעשות. זה יהיה אפשרי אולי רק בעזרת טכנולוגיה, באמצעות אברים מלאכותיים. לביולוגיה יש גבול מקסימלי. לא יעזור כלום".

זיהוי הגן מסייע בפיתוח התרופות

המחקר שעורך פרופ' ברזילי נועד למנוע מחלות בגיל זקנה ולאפשר איכות חיים גבוהה גם מעבר לגיל שיבה. לדברי ברזילי, התפיסה הקלאסית היא שההשפעה על תוחלת החיים נובעת ב-80% מהסביבה ו-20% כתוצאה מגנים. עם זאת, הוא טוען כי "אם היינו מבינים את הגנטיקה אז היינו יכולים לתכנן התערבויות כדי להגן על עצמנו מפני הסביבה". כך גם קבוצת המחקר שלו כוללת אנשים מבוגרים, שלהם גן המגן עליהם מפני מחלות הסביבה ומפני הזיקנה.

"בהנחה שהגנים הם הדבר המשפיע על הארכת תוחלת החיים, ברגע שאתה מזהה את זה אתה יכול לפתח תרופות שייחזקו את המנגנונים הללו. אנחנו מפתחים כעת שתי תרופות. הגנטיקה עוזרת לנו למצוא מנגנונים שניתן לחזק אותם בתרופות. התרופות הללו הם בשביל למנוע או לטפל במחלות הזקנה, ותופעת הלואי של התרופות הללו היא אריכות חיים".

"התוכנית הכלכלית הכי טובה - שנמות בגיל 65"

מה ההשלכות הכלכליות של זה?

ג'יימס ווטסון שפיענח ביחד עם פרנסיס קריק את מבנה **הד.נ.א.** ערך כנס מיוחד של מדענים לכבוד יום הולדתו ה-80 תחת הכותרת "עד איזה גיל צריך לעבוד". "הוזמנתי לכנס הזה כמייצג הגנטיקאים", אומר פרופ' ברזילי. "מה שלמדתי מהכנס הזה שלכל מדינה בעולם התוכנית הכלכלית הכי טובה היא שנעבוד עד גיל 65, נצא לפנסיה, ונמות למחרת. מבחינה כלכלית זה הדבר הכי פנטסטי". אולם, לדברי ברזילי, מתברר כי דווקא אריכות ימים עשויה להביא לחיסכון גדול בהוצאות הכלכליות של המדינה.

"המרכז לפיקוח על מחלות בארה"ב פרסם עבודה המראה כי עבור אדם שמת בגיל 70, הטיפול הרפואי בשנתיים האחרונות שלו הוא יקר פי שלוש מהשנתיים האחרונות של אדם בגיל 100. בנוסף, אותו אדם בן מאה, כשהיה בן 70, ההוצאות הרפואיות היו מזעריות אם בכלל. אז לפחות מהבחינה הרפואית יש פה חיסכון. בארה"ב עלות הבריאות מסך התוצר המקומי מגיע ל-20%, אם הצלחת להוריד את זה, חסכת סכומים ענקיים".

"אחד התוצאות של המחקר שלי היא כשאתה מסתכל על אדם שמת בגיל 80 - הוא היה חולה בממוצע בחמש שנים האחרונות של החיים שלו. היה לו **סוכרת**, צינתור התקף לב וכו'. כשאתה מסתכל על אדם שמת בגיל 100 - הוא היה חולה רק בשמונת חודשים האחרונים של החיים שלו. אז לא רק שאדם כזה חי 20 שנה יותר, אלא שמשך התחלואה שלו היה רק 20% מהאחרים".

שינוי בגיל הפרישה? לא בהכרח

האם זה גם אומר שגיל הפרישה לפנסיה בהכרח ידחה בכמה שנים?

"באמריקה גיל הפרישה הממוצע הוא בסביבות 60. יש שתי קבוצות שמשפיעות על כך. קבוצה אחת היא אנשים שעבדו כל החיים קשה, עשו את הכסף שהם רצו לעשות והחליטו להתחיל לבלות. הקבוצה השניה שהיא יותר גדולה היא של אנשים שמגיל 16 עובדים באיזה מפעל ו-30 שנה עושים את אותו דבר בדיוק והם משתגעים, הם לא יכולים יותר, ופורשים לפנסיה אחרי 30 או 35 שנות עבודה".

לדברי פרופ' ברזילי, בעוד שבישראל העלתה המדינה את גיל הפרישה ל-67, בעולם המערבי ברוב המדינות אתה לא מגיע אפילו לגיל הפנסיה. "בבלגיה לדוגמא, לא משנה כמה תעבוד - אם הגעת לגיל 60 אתה לא יכול לצבור יותר לפנסיה. אז אין טעם להישאר בעבודה".

ברזילי מעריך שבמציאות זו לא צפוי שינוי במשך שנות העבודה המקובלים כיום, והיא תשתנה רק כשתהיה התפתחות ביולוגית שתתורגם לתרופות. להערכתו, אנשים יחיו זמן יותר ארוך, והם יהיו מסוגלים גם לעבוד יותר זמן ולצאת לפנסיה יותר מאוחר. "זה מחייב גישה כוללת, שדורשת התאמה לגיל הפנסיה".

לדברי אריק יוגב, מנכ"ל מנהלת ההסדרים הפנסיוניים מבטח סימון, לא צפוי שינוי מהותי בגיל הפרישה. "במשך 50-60 השנים האחרונות עלה גיל הפרישה בישראל בסך הכל בשנתיים. צריך גם לזכור שהגידול באוכלוסיית העולם וכן ההתפתחות הטכנולוגית יוצרים צורך מועט אם בכלל בשנות עבודה נוספות".

אז איך ניתן להיערך מבחינה כלכלית?

המציאות אותה מתאר פרופ' ברזילי מחייבת אותנו להיערך בהתאם. אולם לא פחות חשוב הוא כיצד המדינה נערכת לכך?

"הרגולטור עושה במהלך השנים האחרונות שינויים מאד רדיקליים ומאוד חיוביים בתחום החיסכון הפנסיוני", אומר יוגב. "קיים הרצון לספק לכל אזרחי ישראל עתיד פנסיוני בטוח יותר ולאורך יותר שנים. הדרך לכך היא במסגרת בניית תוכניות המיועדות

לקצבה (תשלום חודשי קבוע בעת הפרישה), ובמקביל כל נושא [פנסיית החובה](#) שיצר מצב שבו אזרחי מדינת ישראל, לפחות השכירים, מחויבים בתוכניות פנסיה".

האם ניתן להתקיים לאורך שנות הפרישה מקצבה כזו בכבוד?

"כל אדם צריך לנהל את רמת הצריכה שלו בדרך מבוקרת ואחראית. וזה אומר קודם כל לחסוך לפנסיה מגיל צעיר במקסימום האפשרי. בנוסף, במהלך הדרך יש הזדמנויות למשוך כספים, כגון כספי פיצויים בעת סיום עבודה. הדרך הנכונה היא להשאיר אותם ולא למשוך. יש תוכניות נוספות שהן תוכניות הוניות (המתקבלות כסכום חד פעמי), כגון קרן השתלמות. זה מסוג הכספים שגם אותם אנחנו ממליצים לשמור לגיל הפרישה".

יוגב מוסיף עוד נקודה חשובה בעניין זה: התכנון צריך להתאים למעגל החיים, בדומה לרעיון [המודל הצ'ליאני](#) - איך להשקיע ואיפה להשקיע ובאיזה גיל.

לדבריו, אין מנוס גם מניהול אחראי של החיסכון הפרטי, מעבר לחיסכון הפנסיוני. "כל הנושא של תכנון מס, תכנון אופטימלי גם במהלך הדרך ובוודאי בעת פרישה, הוא חשוב. השורה התחתונה היא להתאים את רמת הצריכה שלנו בכל עת כדי לאפשר לנו מקסימום חיסכון לגיל הפרישה".